

Motion till riksdagen 2017/18:4089

av **Rossana Dinamarca m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2017/18:190 Reformerade stöd till personer med funktionsnedsättning

---

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2017/18:190 Reformerade stöd till personer med funktionsnedsättning.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som tar hänsyn till hjälpbehov och som garanterar ersättning till fler människor med funktionsnedsättning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag där konsekvenserna av att införa ett omvårdnadsbidrag har analyserats ytterligare, framför allt för gruppen ensamstående kvinnor, och tillkännager detta för regeringen.

2 Regeringens förslag

Förslaget innebär att de nuvarande socialförsäkringsförmånerna handikappersättning och vårdbidrag avskaffas och ersätts av två nya förmåner: en ren merkostnadsersättning för både barn och vuxna och ett omvårdnadsbidrag för föräldrar som har funktionsnedsatta barn. Syftet med förändringarna är enligt regeringen modernisering, då regelverken har varit i stort sett oförändrade de sista 40 åren trots att många förändringar skett i funktionshinderspolitiken. Regeringen menar också att det finns brister när det gäller förutsägbarhet och transparens då regelverken är otydliga, både för Försäkringskassan och för dem som berörs av besluten. Det ger handläggaren ett stort utrymme för bedömning. Hjälpbehovet i handikappersättningen vill regeringen ta bort eftersom det utvecklats många andra insatser för funktionsnedsatta att få detta behov tillgodosett.

I dag är syn- och hörselskadade garanterade en schablonersättning, en miniminivå utifrån diagnos. Regeringen anser att rätten till bidrag inte bör grundas på särskilda

diagnoser utan för de merkostnader en funktionsnedsättning medför och vill därför ta bort denna ersättning.

Omvårdnadsbidraget ska kunna lämnas på fyra nivåer, liksom det nuvarande vårdbidraget. En skillnad blir att båda föräldrar ska kunna ansöka om och beviljas bidraget. Föräldrarna till de barn som beviljats bidraget ska kunna arbeta deltid även efter det att barnet fyllt åtta år.

Regeringen beräknar att de ekonomiska konsekvenserna för samtliga delar av förslaget är en besparing för staten på 30 miljoner kronor 2019 och 60 miljoner kronor 2020.

2.1 Remissinstansernas inställning

Majoriteten av remissinstanserna är positiva till förslagen som framkom i den promemoria (Ds 2015:58) som i huvudsak överensstämmer med förslagen i propositionen. Inspektionen för socialförsäkringar (ISF) anser att otydligheten kommer att vara fortsatt stor med detta förslag och avstyrker det med hänvisning till brist på rättssäkerhet. Flera remissinstanser såsom Region Örebro, Autism- och Aspergerförbundet och DHR är kritiska eller menar att konsekvenserna ytterligare bör utredas kring att hjälpbehovet inte ska kunna ge ersättning, då det riskerar att försämra ekonomin bland dem med hjälpbehov. Även Funktionsrätt Sverige, Riksförbundet FUB och Nationell samverkan för psykisk hälsa (NSPH) framför oro kring detta förslag.

Synskadades Riksförbund är emot att garantin försvinner för syn- och hörselskadade. De befärar rättsosäkerhet då behoven kommer att bedömas olika och befärar att ersättningen kommer att försvinna för många. Ytterligare några remissinstanser uttrycker oro för ekonomisk försämring för dessa grupper och för att bedömningarna av behov kommer att variera. Hörselskadades Riksförbund är för att den garanterade ersättningen tas bort.

De flesta av remissinstanserna är positiva till att omvårdnadsbidraget införs och att det skiljs åt från merkostnadsersättningen, men flera uttrycker oro för att bidraget ska kunna beviljas båda föräldrar. Försäkringskassan som ska göra utredningarna bedömer att stora svårigheter kan uppstå.

Angående merkostnadsersättningen är flertalet remissinstanser positiva, men många menar att åldersgränsen på 65 år, som också finns i dagens handikappersättning, bör tas bort eller justeras uppåt. Konsumentverket, som är den myndighet som ska uppdras att ta fram vad som är ”normalkostnader” i förhållande till ”merkostnader”, ser svårigheter med att göra detta utan ett omfattande utrednings- och definitionsarbete. De vill ha förtydliganden.

3 Vänsterpartiets inställning till propositionen

Vänsterpartiet anser att syftet med förslagen är bra, men att flera av förslagen riskerar att få motsatt effekt. Vi delar regeringens problembild, att regelverket är otydligt och att det finns brister i förutsägbarheten i besluten. Vi anser dock inte att man med dessa förslag kommer till rätta med dessa problem, t.ex. kommer förutsägbarheten att minska genom att den garanterade nivån tas bort för vissa grupper.

En av konsekvenserna av förslagen i propositionen beräknas bli en kostnadsbesparing på 30 miljoner kronor. Minskningen beror enligt regeringen på att hjälpbehovsdelen i den nuvarande handikappersättningen försvinner och kvarstår trots att merkostnaderna beräknas öka då fler kvalificerar sig för den ersättningen. Det gör att vi ser en risk att besparingarna kommer att drabba dem som i dag bedöms ha ett hjälpbehov de får ersättning för.

Vi anser också att konsekvenserna av att göra om vårdbidraget till ett omvårdnadsbidrag inte är tillräckligt utredda.

Nedan kommer vi att gå igenom vår kritik mot några av förslagen i propositionen.

Riksdagen bör avslå regeringens proposition 2017/18:190 Reformerade stöd till personer med funktionsnedsättning. Detta bör riksdagen besluta.

3.1 Handikappersättning

Handikappersättningen har tre nivåer i dag. Ersättning kan ges för hjälpbehov som överstiger två timmar om dagen och merkostnader över en viss nivå. Hjälpbehovet och merkostnaderna sammanvägs i beslutet. År 2014 fick ca 64 000 personer handikappersättning. Av dessa var 53 procent kvinnor och 47 procent män. Det finns inga exakta siffror på hur många som kommer att drabbas om denna ersättning tas bort, men man beräknar att ca 20 procent kommer att få lägre ersättning eller ingen ersättning alls, framför allt för att hjälpbehov som grund tas bort. Övergångsregler kommer att göra att besluten som redan är fattade kommer att gälla tills de löper ut eller skulle ha omprövats enligt de äldre bestämmelserna. De äldre reglerna kommer då att gälla för nya beslut under 18 månader. Regeringen beräknar därför att det kommer att dröja minst 20 år innan alla omfattas av de nya reglerna.

Regeringen anser att detta förslag ligger i linje med det nationella målet för funktionshinderspolitiken som är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning handlar om att säkerställa att de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna även gäller alla med en funktionsnedsättning, t.ex. att de har rätt till tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet.

Vi anser dock att regeringens förslag riskerar att minska den sociala tryggheten och motverka full delaktighet genom sin utformning. Kravet på den strikta merkostnadsredovisningen riskerar dessutom att inskränka andra rättigheter som finns i konventionen, artiklar som handlar om frihet, valmöjlighet och integritet. Utredningen för att få merkostnadsersättning riskerar att bli integritetskränkande och frihetsbegränsande och därmed försvåra jämlikhet i levnadsvillkor och delaktighet.

3.1.1 Rätt till ersättning

Inom handikappersättningen finns en rätt till en viss nivå för syn- och hörselskadade. Detta har historiska rötter som sträcker sig tillbaka till blindersättningen på 1930-talet. Det bygger på tanken att blindheten i sig innebär ett hjälpbehov och merkostnader på grund av hur samhället är organiserat. Det enda de synskadade och i dag även gravt hörselskadade behöver styrka är sin funktionsnedsättning genom ett läkarintyg. Blinda får automatiskt den högsta nivån som är 2 576 kronor och gravt hörselskadade får den

lägsta nivån på 1 344 kronor. Försäkringskassan kan inte svara på hur många som omfattas av denna garanti inom handikappersättningen eftersom drygt hälften inte är registrerade utifrån diagnos. Antalet som i december 2017 var registrerade på diagnosen synskada var 716 personer och på hörselskada 3 708 personer.

Regeringen anser att rätten till bidrag inte bör grundas på särskilda diagnoser. Ersättning bör i stället fastställas med utgångspunkt i de konsekvenser som en funktionsnedsättning medför och det efter en individuell bedömning. Det innebär att det är merkostnaden som beror på funktionsnedsättningen som ska ligga till grund för ersättningen. De nya ersättningarna ska därför utgå från individens behov av stöd och ersättning.

Det låter rättvist och självklart att det är individens behov som ska avgöra och att det ska vara tydligt vad som ligger till grund för ersättningen. Att handläggaren ska göra en individuell behovsprövning anser vi i grund och botten är bra, eftersom en funktionsnedsättning kan få olika konsekvenser för olika individer. Tyvärr har vi sett en ökad restriktivitet i bedömningarna gjorda av Försäkringskassan de senaste åren i t.ex. beslut inom sjukförsäkring och assistansersättning. Detta trots att lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) är en rättighetslagstiftning. Utifrån dessa erfarenheter befarar vi att detta förslag kommer att innebära försämringar för framför allt syn- och hörselskadade.

Regeringen menar att det i dag finns många problem med bedömningen för att få ersättning. De skriver t.ex:

Handläggaren behöver bland annat bedöma vilka konsekvenser en viss funktionsnedsättning kan ge upphov till, om dessa konsekvenser och hjälpbehovet är av den arten att ersättning kan beviljas, om funktionsnedsättningen ger upphov till merkostnader, storleken på dessa kostnader och om de ska kompenseras genom ersättning.

Dessa problem hänger dock ihop med en individuell behovsbedömning och kommer därför inte att försvinna med detta förslag, snarare öka när garantin försvinner för vissa grupper.

Liksom ISF anser vi att otydligheten kommer att vara fortsatt stor med detta förslag och att rättssäkerheten riskerar att minska. Genom att ta bort de garanterade nivåerna för syn- och hörselskadade minskar förutsägbarheten, vilket hänger ihop med rättssäkerheten. Hittills har blinda och hörselskadade vetat att de kommer att beviljas handikappersättning i form av ett i förväg fastställt schablonbelopp. Det har inte hängt på den enskilda handläggaren på Försäkringskassan eller på den enskildes förmåga att lyckas redogöra för sina behov på ett sätt som handläggaren kunnat ta till sig. För att öka rättssäkerheten anser vi att fler personer med en funktionsnedsättning bör vara garanterade ersättning utifrån ett läkarintyg som styrker funktionsnedsättningen.

Dessutom riskerar administrationskostnader att öka med dessa förslag då de grupper som i dag bara lämnar läkarintyg också ska bedömas individuellt. För den enskilde ökar också kraven på ansökan. För den som har en nedsatt funktionsförmåga kan det bli problem att söka om ersättningen utan hjälp. Att dessutom motivera varför man ska ha den och bevisa merkostnader kan bli ett oöverstigligt hinder. Därför anser Vänsterpartiet inte att lösningen på de nuvarande problemen är att ta bort garanterade ersättningar.

3.1.2 Ekonomisk utsatthet och hjälpbehov

Många undersökningar visar att personer med funktionsnedsättningar är en ekonomiskt utsatt grupp som till stor del står utanför arbetsmarknaden. I gruppen synskadade ligger arbetslösheten konstant på ca 50 procent, oavsett om det är hög- eller lågkonjunktur. Bland dem som har arbete är snittlönen låg. Människor med funktionsnedsättning tillhör de mest ekonomiskt utsatta i samhället. De flesta kan nog också förstå att om man inte kan se eller höra något, har problem att förflytta sig själv, eller att förstå och uttrycka sig, så uppstår en mängd problem i vardagen som kan vara kostnadsdrivande. Handikappersättningen har betytt mycket och har kunnat kompensera för bristerna hos andra stödssystem.

Detta förslag bör vägas samman med andra försäkringar för gruppen med funktionsnedsättning. Det stämmer att handikappersättningen utformades i en tid när t.ex. inte LSS fanns med insatser som assistans och ledsagning. Tyvärr vet vi dock att denna rättighetslag som har betytt så mycket för människor med funktionsnedsättning inte alltid fungerar i dag. Avslagen ökar och många har blivit av med sin assistans. Synskadade har oftast ingen rätt till assistans, och insatsen ledsagning har kraftigt minskats och om den beviljas är det få timmar som ges. Vi i Vänsterpartiet kan därför inte heller gå med på att hjälpbehovet som grund tas bort förrän LSS börjar fungera som en rättighetslagstiftning igen och garanterar att människor får det stöd och den hjälp de behöver.

Regeringen bör återkomma med ett förslag som tar hänsyn till hjälpbehov och som garanterar ersättning till fler människor med funktionsnedsättning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.2 Merkostnadsersättning

Regeringen föreslår också att en merkostnadsersättning ska införas som ska gälla såväl vuxna som barn med funktionsnedsättning. Syftet med förmånen är att ersätta merkostnader som uppstår. Det är enbart den ekonomiska aspekten av att ha en funktionsnedsättning som ska kompenseras. Målsättningen är att införa ett stöd som kompenserar för de merkostnader som en person har med anledning av sin eller sitt barns funktionsnedsättning och underlätta för dessa personer att delta i arbetslivet och i det övriga samhällslivet.

Merkostnadsersättningen föreslås kunna lämnas på fem ersättningsnivåer och bör omfatta både barn och vuxna, och det bör finnas en lägsta och en högsta nivå för ersättningen. Det handlar således inte om en förmån som ska ersätta merkostnader krona för krona utan det är fråga om att lämna ersättning med vissa schablonbelopp. Det blir lägre trösklar än i dag för att få denna ersättning och det högsta beloppet som går att få höjs något. De lägre trösklarna kommer att göra att ytterligare ca 2 250 personer kan få ersättning.

Vänsterpartiet välkomnar att fler kan få del av merkostnadsersättning då tröskeln blir lägre. Vi anser också att det är bra med en schablonisering, även om vi ställer oss frågande till om det behövs så många som fem steg. Generella bidrag som är mer lika för alla har en större utjämnande effekt än bidrag som ges utifrån behov och nivåer eftersom bidraget får större värde ju sämre ställt man har det. Det riskerar också att bli mer varierande bedömningar ju fler nivåer det finns att välja bland, vilket minskar förutsägbarheten.

Vi ser också problem med åldersgränsen på 65 år och att merkostnaderna ska bedömas utifrån vad som anses vara normala kostnader. Att handläggaren ska bedöma om merkostnaden är skälig eller inte anser vi också kan skapa problem med godtycklighet.

3.3 Omvårdnadsbidrag

Vårdbidrag för barn ersätts av ett omvårdnadsbidrag som föreslås kunna lämnas på fyra förmånsnivåer. Omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning för ett barn med funktionsnedsättning ska kunna beviljas barnets båda föräldrar. Föräldrar till ett barn för vilket det lämnas omvårdnadsbidrag föreslås få rätt att arbeta deltid även efter det att barnet har fyllt åtta år.

Vårdbidraget betalas vanligen ut till den förälder som barnet är folkbokfört hos. 85 procent av dem som får vårdbidrag är kvinnor. Omvårdnadsbidraget och merkostnadsersättningen ska fördelas till båda föräldrarna om båda vårdar barnet. Det ska fördelas efter föräldrarnas önskemål, och vid olika uppfattningar får Försäkringskassan bedöma behov utifrån hur mycket barnet bor och vistas hos varje förälder.

När det gäller omvårdnadsbidraget riskerar förändringen att utbetalning ska ske till båda vårdnadshavarna att försämra ekonomin ytterligare för ensamstående kvinnor som redan är ekonomiskt utsatta. Syftet att öka jämställdhet och mäns ökade ansvarstagande för barn är bra, men så länge ensamstående kvinnor är mer ekonomiskt utsatta än män är det fel väg att gå att försämra för dem. Som vi vet är det oftast kvinnor som tar störst ansvar för barn och speciellt barn med särskilda behov. Det framgår av propositionen att kvinnor går ned i arbetstid när de har funktionsnedsatta barn, medan män med funktionsnedsatta barn går upp i arbetstid. Regeringen har i sin konsekvensbeskrivning för jämställdheten utgått från att detta kommer att öka mäns ansvarstagande för barnen. Vi tror att det kommer att leda till att kvinnor blir fattigare.

Ansökan som görs kan dessutom handläggas gemensamt även om den görs av separerade föräldrar var för sig, vilket gör att båda får partsinsyn. Detta kan få fördande konsekvenser för kvinnor som lever gömda. Dessutom menar Försäkringskassan att deras administrativa kostnader kommer att öka mer än vad regeringen tror, bl.a. eftersom båda vårdnadshavarna kan ansöka om omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning för samma barn. Utredningarna kommer att bli mer krävande i de fall där föräldrarna inte är överens.

Regeringen bör återkomma med ett förslag där konsekvenserna av att införa ett omvårdnadsbidrag har analyserats ytterligare, framför allt för gruppen ensamstående kvinnor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Rossana Dinamarca (V)

Ulla Andersson (V)

Christina Høj Larsen (V)

Daniel Riazat (V)

Ali Esbati (V)

Momodou Jallow (V)